

ПАРТИЗАНСЬКА СЛАВА УКРАЇНИ

*у період Великої Вітчизняної Війни
1941-1945*

*«Вмираємо за Батьківщину!» — цей
передсмертний пафос мільйонів
партизан не був показним чи
фальшивим — у ньому полягав сенс
життя і смерті...*

Проект Занкевич Валерії 4-А

ПАРТИЗАНСЬКА ПІСНЯ

Там, де Ятрань круто в'ється,
Від пожару в'ється дим,
Партизан з чужинцем б'ється,
З чорним ворогом лихим.

Партизан бува без солі,
Табачку часом нема,
А за ним вітри у полі
Та зав'южена зима.

Там сім'я в снігу розбута
Плаче, просить німцю кар.
Помста грізна, помста люта
Палить груди, як пожар.

Помстимося за руїну,
Німця знищимо в бою, —
За Радянську Україну,
За республіку свою.

Андрій Малишко

22 вересня 2001 року, в день 60-тої річниці з початку підпільно-партизанського руху в Україні в роки Великої Вітчизняної війни, в країні вперше відзначався День партизанської слави, встановлений Указом Президента № 1020/2001 від 30.10.2001.

День партизанської слави відзначається як данина всенародної поваги до тих, хто в суворий воєнний час боровся з фашистами в глибокому тилу ворога, не шкодуючи крові і самого життя.

6200 партизанських загонів і підпільних груп, які налічували близько мільйона людей, завдавали відчутних втрат гітлерівським військам на окупованій території, сприяючи просуванню частин і з'єднань Радянської Армії на захід.

За мужність і героїзм, виявлені в боротьбі з ворогом, 200 тисяч партизанів і підпільників нагороджено орденами і медалями, 223 з них визнані гідними звання Героя Радянського Союзу.

Перші загони партизанів з'явилися в Україні восени 1941 року під Черніговом та Сумами під керівництвом Миколи Попудренка (на фото 1) та Сидора Ковпака. Як відомо, організація руху опору в Україні проти німецьких окупантів та їх союзників у 1941 – 1942 роках була пов'язана з величезними труднощами. Офіційна концепція війни «малою кров'ю на ворожій території», що панувала напередодні війни, не передбачала дій партизанських загонів.

До літа 1942 року на території України продовжувало діяти лише близько десятої частини створених владою підпільних груп, або лише дві тисячі осіб. В кінці 1941 року нетривалий час діяв загін в околицях Нікополя й Кривого Рогу (500 осіб), що мав завдання знищити не пошкоджені шахти, але окупанти цей загін швидко ліквідували. Така сама доля спіткала й загін, що діяв взимку 1941 – 1942 років біля Павлограда і на східній Дніпропетровщині (близько 400 осіб). Довше діяли партизани в Криму.

Партизанський рух в Україні набув масовості з кінця 1942 року. Такий активний спротив окупаційному режиму з боку мирного населення виник внаслідок нещадного терору, масових вбивств, геноциду єврейського населення, вивезення молоді до Німеччини на примусові роботи.

У 1943 році партизани контролювали лісні райони Північно-Східної України, завдаючи значних втрат тиловим німецьким підрозділам, адміністрації та інфраструктурі цих районів. З наближенням Червоної армії восени 1943 року рух радянських партизанів в Україні пожвавився. Якщо на 1 січня 1943 року в Україні було 13300 партизанів (у 7 з'єднаннях і 155 самостійних загонах), то на 1 грудня 1943 року – вже 43500 партизанів. На початок 1944 року їх число зросло до 47 800 (близько 10% усіх партизанів в СРСР).

У травні-жовтні 1943 року загін Сидора Ковпака здійснив відомий рейд з Путивля через Волинь у Карпати з завданням «перерізати шляхи відступу фашистам», коли почалися бої за Дніпро. У 1943 році пройшли також рейди менших загонів радянських партизанів: М. Наумова (на півдні Україні), Н. Мельника та О. Федорова (Правобережжя й Волинь). Партизанським формуванням розвідувального типу був загін Д. Медведєва, який діяв на Волині (частково на Львівщині та Грубешівщині) у 1942 – 1944 роках і виконав ряд терористичних актів проти окупантів, зокрема, убивство розвідником Миколою Кузнецовим у Львові віце-губернатора Бауера.

У Миколаєві підпільна антифашистська група «Миколаївський центр» під керівництвом Віктора Лягіна здійснила ряд великих диверсій, які заподіяли німецьким окупантам великої шкоди в живій силі і техніці (знищила аеродром, нафтобазу, склади, обладнання заводів, морські судна), добувала і передавала в Центр цінну розвідувальну інформацію про супротивника.

Після визволення України від фашистів та їх союзників партизани вели бої спільно з радянською армією, а згодом перейшли переважно у Польщу (частина на Словаччину), де відзначилася партизанська дивізія під командуванням П. Вершигори. Український партизанський штаб проіснував до 1 червня 1945 року; в кінці війни він керував радянськими партизанами у Польщі і Словаччині.

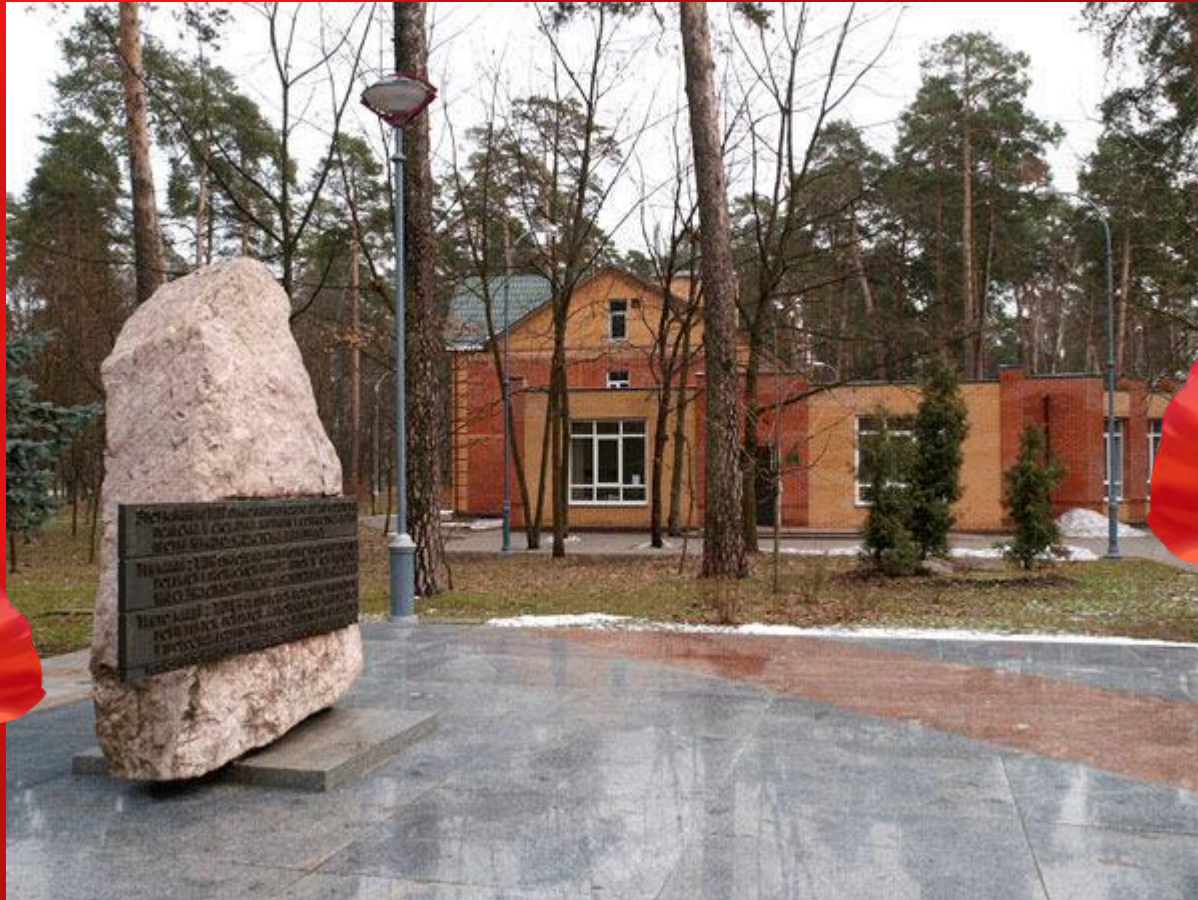

Окрему групу радянських партизанів в Україні становили невеликі загони та комсомольські підпільні групи, що виникали стихійно: «Молода Гвардія» на Донбасі, підпілля у Вінниці, загін капітана Кудрі у районі Диканьківських лісів та уздовж Ворскли. Майже 30 тисяч учасників руху опору загинуло або потрапило в табори смерті.

Дії партизанських загонів та підпільних організацій у роки Великої Вітчизняної війни нанесли непоправні збитки живій силі, інфраструктурі та техніці противника, здійснили неоціненний внесок у наближення Великої Перемоги над фашистами та їх союзниками. Ще з радянських часів подвиг партизан-підпільників увічнюють у багатьох населених пунктах України пам'ятники, історичні музеї, музеї партизанської слави.

Музей партизанської слави у м. Київ

Музей партизанської слави, який було відкрито 7 травня 2008 р., за роки свого існування став важливим центром військово-патріотичного виховання молоді та чи не єдиним музеєм у лівобережній частині Києва. В музеї демонструються автентичні документи, особисті речі, військова амуніція учасників партизанського руху.

Експозиція складається з кількох розділів і розповідає про партизанську боротьбу в 1941 р., діяльність перших партизанських загонів, які були створені в початковий період війни та брали участь у героїчній обороні Києва, розгортання партизанського руху у 1941-1942 рр., про форми і методи партизанської боротьби: рейди партизанських з'єднань, диверсії на комунікаціях, бойові дії проти ворожих підрозділів. Завершує музейну експозицію розділ, присвячений визволенню Києва. У вітринах можна побачити матеріали, які висвітлюють бойову діяльність партизанів під час форсування Дніпра: документи та особисті речі партизанських командирів Героїв Радянського Союзу О. Симоненка, Ю. Збанацького, В. Бовкуна, М. Тарануценка та інших.

В музеї регулярно проходять фотодокументальні та художні виставки, кінолекторії, присвячені темі війни 1941 – 1945 рр. Традиційно кожного року проводяться заходи, присвячені Дню

Партизанська слава у фотодокументах

1) Група партизанів загону "Народний месник" перед виходом на завдання. Ворошиловградська обл., 1942 р.
од. обл. 0-003100

2) Партизани Слов'янського партизанського загону розмовляють з жителями тимчасово окупованої території. Сталінська обл., 1941-1942 рр.
од. обл. 2-046464

3) Пересування аджимушкайських партизанів у гірській місцевості Криму. 1942 р.
од. обл. 0-124986

4) Партизани Ямського партизанського загону вітають партизанку-медсестру М. А. Зайцеву (праворуч) з урядовою нагородою - орденом Червоного Прапора. Сталінська область. 1942 р.
од. обл. 0-001598

5) Нарада зв'язкових партизанського загону ім. К. Є. Ворошилова. Ліворуч командир загону С. І. Довженко. Кіровоградська обл., 1942-1943 рр.
од. обл. 2-046260

6) Селянки передають молоко для поранених партизанів медстрі В. Ф. Хотимській з Чернігівсько-Волинського партизанського з'єднання. 1942 р.
од. обл. 0-001927

7) Командир Чернігівсько-Волинського партизанського з'єднання О. Ф. Федоров розмовляє з циганками-колгоспницями, які прийшли в з'єднання після окупації нацистами їхнього села. 1942 р.

од. обл. 2-045540

8) Партизани Чернігівсько-Волинського з'єднання під командуванням О. Ф. Федорова переміщуються на нову вогневу позицію. 1942-1944 рр.

од. обл. 2-045523

9) Партизани з'єднання партизанських загонів особливого призначення розвідуправління Червоної армії на чолі з командиром з'єднання А. П. Бринським (дядя Петя) під час переходу із Білорусі в Україну. 1943 р.

од. обл. 0-001798

10) Пересувний партизанський госпіталь Сумського партизанського з'єднання під командуванням С. А. Ковпака на марші під час Карпатського рейду. 1943 р.

од. обл. 0-043814

11. Партизанка Сумського партизанського з'єднання читає останні повідомлення Радінформбюро жінкам Прикарпаття. 1943 р.
од. обл. 2-045798

12. Партизани Житомирського партизанського з'єднання імені М. О. Щорса штурмують німецький гарнізон на ст. Пояски Олевського району Житомирської області. 1943 р.
од. обл. 0-043894

13. Партизани Житомирського партизанської дивізії ім. М. О. Щорса ведуть наступ на ст. Ігнатопіль Овруцького району Житомирської області. 1943 р.
од. обл. 0-044059

14. Друкування звернення до селян тимчасово окупованих нацистами сіл у похідній партизанській друкарні "Комсомолка" Чернігівсько-Волинського з'єднання. Весна 1943 р.
од. обл. 2-045538

15. Партизани Чернінівсько-Волинського з'єднання гасять ліс, підпалений німецькими окупантами. 1943 р.
од. обл. 0-044240

16. Швейна майстерня в Чернігівсько-Волинському партизанському з'єднанні. Січень 1943 р.
ЦДКФФА України ім. Г. С.Пшеничного, од. обл. 0-044226

17. Командир Чернігівського партизанського з'єднання М. М. Попудренко розмовляє з пораненими партизанами. Чернігівська обл., 1943 р.
од. обл. 0-004040

18. Партизани Чернігівського партизанського з'єднання ім. Героя Радянського Союзу М. М. Попудренка прощаються з товаришами зі свого з'єднання перед поверненням додому. Вересень 1943 р.
од. обл. 4-017690

19. Похорон командира загону "25 років України" Житомирської партизанської дивізії ім. М. О. Щорса, Героя Радянського Союзу. Квітень 1943 р.
од. обл. 0-044051

20. Командний склад 4-го батальйону Васильківського партизанського загону. Крайній ліворуч у першому ряду комісар Д. Ф. Сумароков. Київська обл., 1943 р.
од. обл. 2-045893

21. Командир партизанського загону ім. С. М. Будьонного Рівненського з'єднання ім. М. О. Щорса І. П. Яковлев диктує радисту Каракатіну радіограму в український штаб партизанського руху. 1943 р.
од. обл. 0-001707

22. Начальник Українського штабу партизанського руху Т. А. Строкач вручає урядові нагороди партизанам загону ім. С. М. Кірова Тернопільського партизанського з'єднання ім. М. С. Хрущова. 1943 р.
од. обл. 0-001975

23. Начальник Українського штабу партизанського руху Т. А. Строкач вручає А. К. Білопольському медаль "Партизану Отечественной войны". Рівненська обл., червень 1943 р.
од. обл. 0-044404

24. Командир Золочівського підпільно-диверсійного загону О. К. Кундіус. 1943-1944 рр.
од. обл. 2-045579

25. Словаки, які перейшли на бік партизан Вінницького партизанського з'єднання. 1943 - 1944 рр.
од. обл. 0-044600

26. Партизан розмовляє з жителями звільненого села. Волинська обл., січень 1944 р.
од. обл. 0-023434

27. Командир кавалерійського партизанського з'єднання М. І. Наумов і комісар С. С. Кіщинський у с. Броніславка Соснівського району Рівненської області. 1944 р.
од. обл. 0-044499

28. Заступник командира партизанського загону "Червоний" Є. Ф. Верховський зриває німецький дороговказ в м. Горохів Волинська обл. Лютий 1944 р.
од. обл. 0-044538

29. Вступ партизанів кавалерійського партизанського з'єднання під командуванням М. І. Наумова в м. Горохів Волинської області. Лютий 1944 р.
од. обл. 0-044535

30. Диверсійна група партизанського загону ім. В. М. Молотова за вивченням будови мін уповільненої дії. Волинська обл., 24 квітня 1944 р.
од. обл. 0-044161

31. Командний склад Полтавського партизанського з'єднання ім. В. М. Молотова перед виїздом на вогневу позицію. Зліва направо: О. І. Алексєєв, П. С. Коротченко, В. П. Бурим, К. П. Величко, С. Т. Бахвалов. Волинська обл., квітень 1944 р.
од. обл. 2-046208

32. Працівники редакції підпільної газети "Червоний прапор" Рівненського партизанського з'єднання № 1 під командуванням В. А. Бегми за роботою. 1944 р.
од. обл. 0-001821

33. Група партизанів загону під командуванням І. С. Прищепи (праворуч). Мукачівський район Закарпатської обл., серпень 1944 р.
од. обл. 0-044182

34. Партизани Закарпатського партизанського з'єднання під командуванням В. П. Русина в таборі. Вересень-жовтень 1944 р.
од. обл. 0-044172

35. Одеські партизани виходять з катакомб після звільнення міста частинами Червоної армії. Одеса, квітень 1944 р.
од. обл. 2-067811

36. Сімферопольський партизанський загін. Кримська АРСР 1944 р.
од. обл. 2-113186

37. Командування партизанського з'єднання ім. 24-ї річниці РСЧА за розробкою плану форсування р. Буг у с. Завидів Волинської області. Зліва направо: начальник штабу С. Д. Чижов, командир загону І. Ф. Картузов. Травень 1944 р.
од. обл. 2-046423

38. Партизанське кладовище Кам'янець-Подільського з'єднання імені Ф. М. Михайлова у дворі польового госпіталю в с. Стригани Славутського району Кам'янець-Подільської області. 1944 р.
од. обл. 0-044797

Ніхто не забутий, ніщо не забуте!
Низький Вам уклін, Ветерани-герої,
За сльози, що Вами утерті,
За те, що Ви нас закривали собою
І світ рятували від смерті.
За те, що Вам волю вдалось повернути –
Ніхто не забутий, ніщо не забуте!
Подяка довічна за подвиги Ваші,
Усім, хто упав, хто підвівся.
Всі вдячні Вам щиро – молодші і старші,
І ті, хто ще не народився.
Й тому, що малеча всміхатися буде –
Ніхто не забутий, ніщо не забуте!
За довгі дороги, що пройдено Вами,
Заради життя, сонця в квітні,
За все, що не скажеш скупими словами,
Велике спасибі Вам, рідні.
За слово „герой“, нині смислу набуте –
Ніхто не забутий, ніщо не забуте!
За хліб запашний і за ранки казкові,
За райдуги, посмішки неньки,
За зорі вночі і пісні колискові –
Уклін до землі Вам низенький.
За світле майбутнє, що Вами здобуте –
ніхто не забутий, ніщо не забуте!

